

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מאמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת שופטים תשפ"ב שנה ט | גליון מס' 448

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

עבודת חדש אלול – ישוב הדעת בתפלה

"ואמר אלהים שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם" (כ ג)

מדוע היו צריכים למשח כהן מיוחד שכל תפקידו היה לומר דברי חזק בפני היוצאים למלחמה?

מבאר האבני גור: באמצעות משיחת הכהן למטרה זו והיותו "משיח מלחמה", נתנו בדברי החזק והאזהרה שיצאו מפיו כח סגולי מיוחד, לאמץ את לב היוצאים למלחמה ולישב דעתם, לבל ייראו מפני אויביהם, אלא ילחמו וינצחו מתוך אמונה ובטחון בה.

הוסיף ואמר בנו השם משמואל' שזהו עמק משמעות עבודתנו בחדש אלול; בראש השנה אנו יוצאים למלחמה במשטטנים ובמקטרגים בכח תפלתנו, לפיכך מראש חדש אלול - בהתקרבנו אל המלחמה - נקראים אנו באמצעות השופר שבו אנו תוקעים בכל יום לישוב דעתנו ולהסיר בשעת התפלה [המלחמה] כל טרדה ודאגה מלבנו. כדי שעד ראש השנה נהיה מרגלים לשלט במחשבותינו ולהתפפל בכונה ובישוב הדעת, וכך נפנס לראש השנה כשאנו מרגלים להתפפל בכונה, ובכך לנצח את המקטרגים שגלחמים נגדנו (שם משמואל' תרע"ח).

אפלו זכות קריאת שמע בלבד

"ואמר אלהים שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם" (כ ג)

מכך שפסוק זה פותח בלשון "שמע ישראל" דרשו חכמים (סוטה מב א, הובא ברש"י): "אפלו לא קריאתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית, אי אתם נמסרים בידם".

רבי אברהם אבא הערצל מרבי פרישבורג פרש כי על כף אנו מבקשים בסדר התחנון: "שומר ישראל שמר שארית ישראל, ואל יאבד ישראל האומרים שמע ישראל"; "שומר [הצדיקים] המכנים בתאר ישראל, אגא "שמו" אף את הבינונים [המכנים] שארית ישראל". ומוסיפים ומבקשים: "ואל יאבד" אף "ישראל האומרים שמע ישראל" - אלו שאין בידם אלא "שמע ישראל" בלבד, שהרי אמרו חכמים שדי בזכות זו כדי להגן על ישראל לבל יפלו ביד שונאיהם (שפתי חכמים ברכות כב ב).

בגמרא (שבת כג א) מבאר שהסבה שאף לפני קיום מצוה שנתקנה על ידי החכמים, תקנו לברך בנסח שמברכים על קיום מצוות שהתפרשו בתורה: "אשר קדשנו במצוותיו וצונו", היא משום שהתורה היא זאת שצונו לשמע בקול דברי חכמים בפסוק שלפנינו: "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל".

לפי זה תמה רבי מאיר דן פלוצקי בעל ה'פלי חמדה' על שיטת הראשונים (שו"ת הרשב"א ח"ג סי' פג; רא"ש פתבות א יב) שאין מברכים ברכת המצוות על מצוות לא תעשה; הלא מדברי הגמרא משמע שברכת המצוות הנאמרת על מצוה דרבנן אינה נאמרת אלא מדין לא תעשה ד'לא תסור'?

מתוך כך כתב ה'פלי חמדה' כי אף על פי שהביאה הגמרא את לשון הכתוב "לא תסור..." אין פונתה אלא לחלקו הראשון של הכתוב: "אשר יאמרו לך תעשה" שהוא מצות עשה. ואכן הדברים מפורשים בלשון הרמב"ם (ברכות יא ג, ראה פספ משנה' שם): "וכל המצוות שהן מדברי סופרים... מברך על הפל קדם לעשייתן: 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו לעשות', והיכן צונו? בתורה, שכתוב בה: 'אשר יאמרו לך תעשה'" (חמדת ישראל" ח"א קנטרס תורה אור אות יד ד"ה ומלבד).

את ה'צדק' יש לרדף כדי לקיים

"צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך" (טו כ)

באר רבי אליהו הורושיבסקי אב"ד דרוהוביטש:

בזהר הקדוש (תיקו"ז מ א) מבאר, שהמלה 'צדקה' רומזת למכסה של ארבעה דברים שבקדשה שצריך האדם לקיים בכל יום, ואלו הם: צ' אמינים, ד' קדשות, ק' ברכות וה' חמשי תורה - ראשי תבות 'צדק"ה'.

ונהגה, בלמוד התורה יכול כל אדם לטל חלק באמצעות החזקת לומדי תורה (ראה טור י"ד רמז), ואולם את הברכות, האמינים והקדשות מחייב הוא לומר בעצמו. וזהו שרמזו פאן הכתוב: "צדק צדק תרדף" - את שלשת הדברים שגרמזו במלה 'צדק' ק' עליה 'לרדף' בעצמה כדי לקיים ולא לסמוך על אחרים (אזור אליהו).

המאריך בתפלה מאריכים ומיז

"צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך" (טו כ)

במסכת ברכות מצינו (ברכות יד א, ע"פ רש"י שם ד"ה צדק) שהתפלה מכנה בשם 'צדק', לפי שבתפלתו מצדיק האדם את בוראו. לאור זאת ניתן לדרש שפסוק זה מרמז לדברי חכמים (ברכות נד ב) שהמאריך בתפלתו מאריכים לו ימיו ושנותיו; אם "צדק צדק תרדף" - אם תרדף אחר התפלה ותאריך בה, מבטח לך: "למען תחיה" (באר חיים).

המקדש צריך להפנות על הר

"כי יפלא מקד דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריה וקמת ועליה אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו" (ז ח) מהכתוב 'וקמת ועליה' למדו חכמים (קדושין ס ט א הובא ברש"י) שביית המקדש גבוה מכל המקומות. הגר"ז מבריסק באר שהעבדה שביית המקדש נבחר להפנות על הר לא התרחשה במקרה, אלא זהו תנאי בהלכות בנין בית המקדש, שצריך לבנותו על הר. וכן שנינו בתוספתא (ברכות א טו): "ומנין שאין השכינה חוזרת לתוכה עד שתעשה הר, שבאמר (דברים ג כה): 'ההר הטוב הזה והלבנון'". עוד הביאו בתוספתא (שם) ראיה לכך מהפסוק (בראשית כב יד): "אשר יאמר היום בהר ה' יראה", כלומר: "ה' יראה" במקדשו רק כאשר מקום המקדש יקרא בפי הבריות "הר" (ע"פ מנחת בכורים' על תוספתא שם).

משום כך אף מצינו (תענית כו ב, ראה רמב"ם תעניות ה ג) שחכמים מנו בין חמשת הדברים הקשים שהתרחשו ביזם שנחרב הבית - בתשעה באב - אף את העבדה שטורנוסרופוס הרשע חרש את מקום ההיכל, לאמר: חרישת מקום ההיכל העצימה את החרבן, שבכך נטל ממנו שם 'הר', ושוב אין ראוי שיבנה בו בית המקדש עד שישב הקדוש ברוך הוא ויגביהו להיות 'הר'.

על כך אנו אף מבקשים בשבת בפיוט 'דרור יקרא': "אלקים, תן במדבר הר" - הגבה את מקום המקדש שהנמף והיה פמדבר, כדי שביית המקדש יוכל להפנות עליו ('שרון' קבץ לו עמ' פ)

ברפת המצוות על מצוה מדרבנן

"על פי התורה אשר יורף ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (יא ז)

ברוך המכין מצעדי גבר

בי ההבנה עד כמה רבות הן הברכות שבהן אנו מודים על בריאות הגוף, כאשר כמה מהן התיחדו כהודאה על האפשרות לצעד בבטחה.

חשבת לעצמי: האם אכן הודיתי על כך מקרב לב? האם הערכתי כראוי את המתנה הנפלאה הזו הנתנת לי מדי יום? בחדשים האחרונים נתונים כל מעיני לתפלה על בני שחזל מלצעד על רגלי. אצלי ואצל שאר בני משפחתי הכל ברוך ה' כשורה - האם זכרתי להודות על כך?!

עם המחשבה הזו נכנסתי לתפלה, ובתפילתי כמו נפתחו מעינות עיני; הודיתי לה' מעמך הלב על כל הטוב שזכיתי לו עד היום, התודיתי על שעד כה לא עשיתי זאת כראוי וקבלתי על עצמי מכאן ואילך לזכר להודות על כך מדי יום כראוי, בעקר באמצעות אמירת ברכות השחר ועגית אמן עליהן - הן כמו עיני נוכחתי לראות עד כמה עמקה ומעוררות היא תודתו של מי שאזכה לנהג כן. על בשרי חויתי את מאמר חכמים: "גדול העונה אמן יותר מהמברך".

סימתי את תפילתי בתחושה עמקה שאכן הבנתי את הסדר. האמן על ברכות השחר כמו פתחה לי שערי שמים, ואת הדרך חזר לאכסניה עשיתי מתוך תחושת בטחון והקלה. טרם צאתנו למנהטן התבקשתי אף מנות בייתי להקשיב ולענות אמן על ברכותיה, ואני חשתי בכך שקבלתי משמים איתות נוסף...

כמו בחדשים האחרונים נטלתי את בני בזרועותי, אולם הפעם יצאנו לדרך מתוך תחושת הקלה, חשנו שמלאכי אמן מלוים אותנו, וכי הישועה מרחפת מעל ראשנו.

בהגיענו למרפאה, לאחר המתנה קצרה נכנסנו לחדר הרופא. הרופא עלעל בבדיקות הרבות שהונחו לפני, אחר בדיק בעיון ומשש ארכות את רגליו של הילד כשמצחו נחרש בקמטים. מששים את בדיקתו הצביע למעלה ואמר משפט שלא אשכח לעולם: "נראה לי שהוא שם למעלה יסדר את זה, לנו אין מה להתערב".

הוא בקש שיערף עוד כמה בדיקות ונשוב אליו עם התוצאות, ולבסוף אבחנו כי מדובר בדלקת קשה בגב התחתון שגרמה לכאב העז שמנע מבגנו ללכת. לאחר שבוע של טפול אנטיביוטי דרך הוריד השתפר המצב. בגנו החל מעט ללכת. אמנם פסיעות ספורות ובצליעה נפרת, אבל התחולל שנוי. נשלחנו לישראל בהמלצה להמשיך טפול אנטיביוטי משלב. המצב הלך והשתפר שבוע אחר שבוע, עד שאזכינו לראות את בגנו מהלך כאחד האדם.

הרופאים צינו כי אין זו מסקנה ודאית, אך זוהי ההשערה המבססת ביותר שהם יכלו להעלות בדעתם.

דברי הרופאים העצימו עוד יותר את המתח והבהלה שהיינו שרויים בהם; מחד, הילד קטן, עוד לא בן שלוש, וכבר נצרך לעבור נתוח כה מרוב. מה גם שאיש מבין הרופאים לא הסכים להבטיח לנו שהנתוח אכן יועיל. מאידך, היה עלינו לעשות דבר מה בנדון; כבר תקופה ארכה שהילד אינו הולך על רגליו, ומי יודע מה יהיה בהמשך?

נועצנו עם אחד מבכירי עסקני הרפואה בארץ, ולאור המצב הלה המליץ לנו לנסע לארצות הברית ולפנות לרופא ממחה בעל שם עולמי שיש לו מרפאה משוכללת במנהטן, כדי שידק את הילד. ואם גם הוא יצטרף להמלצת הרופאים בארץ, הרי שהוא יוכל לנתחו באמצעות המכשור המתקדם והיחודי הקיים במרפאתו.

לאחר שקבלנו את ברפת גדולי התורה יצאנו לדרך. עסקן מקומי סדר לנו תור מהיר לרופא הנודע. התור נקבע ליום שלישי, ויומים לפני כן, במוצאי השבת, יצאנו לדרך. היה זה ביום ראשון בבקר כאשר נחתנו בשדה התעופה קנדי, ומשם שמנו פעמינו לדירה שסדרה לנו בבורו פארק.

ביום שני בערב הכנו את כל המסמכים ותוצאות הבדיקות שהיו ברשותנו, ומתוך תפלה ובטחון בה' עליתי על 'צועי' לשנת לילה קצרה.

התור נקבע לשעת בקר מקדמת. עם אור ראשון של יום שלישי השכמתי וצעדתי לבית הכנסת הוותיק 'שומרי שבת' כדי להתפלל במגן הגן. בעודי צועד בלב הומה

בדרכי ליחל ולהתחנן בתפלה לפני ה', הבחנתי באיש הדור פנים, שמראהו כשל איש עסקים מכבד, המתקדם לכוונו.

בלבי חשבת שהאיש סבור שהנני אחד מגבאי הצדקה הרבים הממלאים את רחובות בורו פארק ומבקש לזכותני בנדבה הגונה, אך לא! לתדהמתי הוא נגש אלי ושאל אותי האם יוכל לומר בפני את ברכות השחר. פמוכן שנענית בשמחה. וכי מי יותר על הזכות הגדולה של עגית אמן, ובפרט ביום שבו הוא זקוק לישועה כה גדולה?!

האיש החל לברך, ולבי התמלא בהתפעלות. הוא ברך מלה במלה בכונה ובהטעמה, כאשר בכל ברכה נפרת היתה תודתו לבוראו, על שפקח עיניו, שאפשר לו להיזי את איבריו ולהניח פפות רגליו על הארץ ועוד. כאשר עניתי אחריו אמן בכונה הכתה

הספור שלפנינו נשלח אלינו מידי בעל המעשה, מקוראינו הנאמנים, והוא מובא לפניכם כמעט כלשונו:

היה זה ביום בהיר, בתחלתה של שנה זו, כאשר בגנו הקטן, בן השנתיים וחצי בסך הכל, חדל בפתע פתאום מללכת על רגליו. נסינו לשכנעו בטוב ובמוטב, אך ללא הועיל;

בלבי חשבת שהאיש סבור שהנני אחד מגבאי הצדקה הרבים הממלאים את רחובות בורו פארק ומבקש לזכותני בנדבה הגונה, אך לא! לתדהמתי הוא נגש אלי ושאל אותי האם יוכל לומר בפני את ברכות השחר. פמוכן שנענית בשמחה. וכי מי יותר על הזכות הגדולה של עגית אמן, ובפרט ביום שבו הוא זקוק לישועה כה גדולה?!

חזית הבנין שבו ממקם בית הכנסת 'שומרי שבת' בבורו פארק

הילד מאן להניח את כף רגלו על הארץ, ואף צוח מכאב כאשר נסינו להוליכו.

נקל להבין את הבהלה הרבה שאחזה בנו. היה לנו ברור שההליכה גורמת לו לכאב עז, אך לא היתה לנו כל השערה מהו מקור הכאב. התחלנו להתרוצץ בין הרופאים, פתתנו רגלנו מאורתופד ממחה פלוני, לנוירולוג בעל שם אלמוני, נשלחנו לבדיקות רבות, ואחרי הכל - עצה אין! הכאב היה מוחשי, אך איש לא ידע להצביע על הגורם לו. בשלב מסים הפנינו למרפאה מיחדת הקיימת באחד מבתי החולים הגדולים בפרוץ הארץ לשם בדיקה ואבחון מקיפים. צות ממחי המרפאה ערף לילד בדיקות רבות, ולאחר דיינים והתעציות הגיע למסקנה כי לילד נגרמה פגיעה בעצבים שבגב התחתון, ועל כן אין מנוס אלא להפנותו לנתוח מרוב.

חובת עניית אמן

סדר עניית אמן על קדיש

יא. נחלקו הפוסקים מהו מנין האמנים שיש לענות בכל קדיש ומהו סדר ענינתו; יש סוברים שעונים חמש אמנים בכל קדיש בסדר דלהלן: א. אחר "יתגדל ויתקדש שמה רבא"; ב. אחר "ואמרו אמן" הראשון; ג. אחר "ולעלמי עלמיא יתברך"; ד. אחר "ברוך הוא"; ה. אחר "ואמרו אמן" השני. ויש סוברים שאת חמש האמנים עונים בסדר דלהלן: א. אחר "יתגדל ויתקדש שמה רבא"; ב. אחר "ויצמח פורקנה ויקרב משיחה"; ג. אחר "ואמרו אמן" הראשון; ד. אחר "ברוך הוא"; ה. אחר "ואמרו אמן" השני. יש החולקים וסוברים שאין לענות אמן אחר "ברוך הוא".

מקורות ובאורים:

השיטה הראשונה היא שיטת הרמב"ם (סדר התפלות נסח הקדיש), ואלו השיטה השנייה היא שיטת האר"י הק' (פרי עץ חיים) שער הקדישים פרק ו, הביאה הפך החיים' נו כט). הן לדעת הרמב"ם והן לדעת האר"י, יש לענות חמש אמנים על כל קדיש, אלא שביחס לאחת מהן נחלקו במקום ענייתה; הרמב"ם כתב לענות אמן אחר "יתברך", ולא אחר "ויקרב משיחה", ואלו האר"י הורה לענות אמן אחר "ויקרב משיחה" ולא אחר "יתברך".

אולם הרמ"א (או"ח נו ב) חולק וסובר שאין לענות אמן אחר "ברוך הוא". יסוד המחלוקת הוא היכן מסתיימת הבקשה שמתחילה ב"הא שמה רבא מברך"; האם במלים "ברוך הוא", ולכך יש לענות שם אמן או שבקשת "הא שמה רבא" מסתיימת במלה "קודשא", וב"ברוך הוא לעילא...". מתחילה בקשה חדשה, ולכן אין להפסיק בעניית אמן אחר "ברוך הוא" (באור הגר"א שם). למנהג בני אשכנז החוששים לשיטת הרמ"א (ואף אין אומרים בקדיש "ויצמח פורקנה ויקרב משיחה"), עונים רק שלוש אמנים בקדיש: א. אחר "יתגדל ויתקדש שמה רבא"; ב. אחר "ואמרו אמן" הראשון; ג. אחר "ואמרו אמן" השני (ערוך השלחן שם ו).

מובא בפוסקים (שלמת חיים' סי' נט; הליכות שלמה' תפלה פ"ו הערה יד), שאף הנוהג שלא לומר "ויצמח פורקנה ויקרב משיחה", אם מתפלל במקום ששליח הצבור אומר יש לו לענות אמן אחריו. ואולם בספר פניני הגר"י עמ' נג מובא שהגר"י מבריסק לא היה עונה אמן אחר "ויקרב משיחה" כאשר היה שומעו מפי החזן, לפי שהרמב"ם שגרוס בסדר הקדיש שלו (שם) לומר: "ויצמח פורקנה ויקרב משיחה", ואף מנה את כל המקומות שעונים אמן בקדיש, לא כתב שיש לענות אמן אחר "ויקרב משיחה".

חובת עניית אמן על קדיש

ט. השומע תפלת קדיש חייב לענות אמן, ואף יש להשתדל לרוץ כדי לשמע קדיש.

מקורות ובאורים:

על פי שו"ע או"ח נו א. ב'חסד לאלפים' שם מוסיף וכותב: ראוי לכל אדם להשתדל לרוץ ולהמתין על עניית אמנים וקדישים, ומי יתן והיה שישתדלו על עניית אמנים כמו על רוח איזה פרוטות. על כגון זה נאמר (משלי ב ד-ה): 'אם תבקשנה כפסף וכמטמונים תחפשנה; אז תבין יראת ה'...'.

תפלת הקדיש שהיא אחד מיסודות תפלת הצבור אינה מזכרת בתלמוד בשמה, ואולם אמירת "אמן, היא שמה רבא" מזכרת בכמה מקומות (ראה ברכות ג א; שם נו א; שבת קיט ב, סוטה מט א ועוד). הקדיש' מזכר בשמו במסכת סופרים (י ו) ובזהר הקדוש בכמה מקומות (בראשית לח ב; תרומה קכט ב ועוד). האור זרע' (ח"ב הלכות מוצ"ש סי' פט) כתב בשם רבו, רבי אלעזר מגרמיזא בעל ספר הרוקח, שאנשי כנסת הגדולה הם שייסדו את אמירת הקדיש. וכך כתב בערוך השלחן (או"ח נה א): "הקדיש הוא שבח גדול ונורא שתקנו אנשי כנסת הגדולה אחרי חרבן בית ראשון, והוא תפלה על חלול שמו יתברך מחרבן בית המקדש וחרבן ארץ הקדש ופאר ישראל בארבע נפשות הארץ, ואנו מתפללים שיתגדל ויתקדש שמו יתברך...".

נסח הקדיש לא הזכיר בדברי התנאים והאמוראים, כפי שלא הזכירו את כל נסחאות התפלה, לפי שהיו שגורים בפי העם, ורק הגאונים שהתחילו להביא את נסח התפלה בספריהם, הם שהעתיקו את כל נסח הקדיש (ספר הקדיש' [לר"ד אסף] מבוא עמ' לט).

עקר הקדיש

י. הקדיש שנתקן על ידי אנשי כנסת הגדולה הוא מ"יתגדל ויתקדש" עד "דאמירן בעלמא ואמרו אמן", והוא עקר הקדיש.

מקורות ובאורים:

כך כתב ב'לחם חמודות' על הרא"ש (ברכות ב כג) ע"פ רמב"ם בסדר התפלות נסח הקדיש, הביאו מג"א סו ו. וכך כתב הערוך השלחן (נו ח): "ודע שהעולם רגילים לומר 'חצי קדיש' וקדיש שלם, ויש מההמון שסוברים דבאמת זהו 'חצי קדיש', וטעות הוא. שבאמת גמר הקדיש הוא רק עד 'דאמירן בעלמא', אלא שבסוף התפלה מוסיפים תפלת 'תתקבל' ו'היא שלמא רבה'... וזה שקוראים 'חצי קדיש' הוא שם בעלמא".

אברך יקר!
הצטרף למיזם 'דרך אמונה', החודר בקרב מתפללי בית המדרש את חשיבות אמירת ברכות בקול ועניית אמן אחריהן ותפחת בפניהם שערי גן עדן.
המקפידים על כללי מיזם 'דרך אמונה' במהלך חודש אלול, זכאים להשתתף בהגרלה על 10 מלגות בסך \$ 500 כל אחת.

מוקד 'דרך אמונה'
03-91-7-91-91

ההגרלה תתקיים א"ה ביום חמשי בתשרי תשפ"ג.
הזוכים יקבלו הודעה ושמותיהם יפורסמו במוקד 'דרך אמונה' שלוחה 3.

שלוחה 1 - שמיעת כללי המיזם
שלוחה 2 - הרשמה להשתתפות בהגרלה, בין השעות 20:00-22:00
שלוחה 3 - שמיעת שמות הזוכים

דרש הגאב"ד רבי משה אריה פרינד זצ"ל:
"שבטים ושטרים תתן לך" - מנה בכל בית כנסת ובאים שתפקידם יהיה לעודד את הקהל לענות אמן אחר הברכות, בה זכרו הצבור שבבוא עת פקדתם ויבנו להבנס "בבל" שעיריך אשר ה' אלקיך נתן לך" - בגז עזו (עצרת יהושע' שופטים).

זכור אב נמשך אחריו כמים

במאמר זה, המתפרסם לקראת היארצייט של אבי מורי זצ"ל שחיול ביום ששי הקרוב - י"ג אלול, חורג אני מהרגלי מחמת מצות כבוד אב ומבקש להרחיב ולשתפכם ברחשי לבי וברגשות האופפים אותי לקראת יום זה.

כיום, כאשר מהפכת 'בני אמונים' גדלה והתרחבה לכל רחבי תבל, קשה להאמין שהיא התחילה כרעיון ספונטני שנהגה ברגע של סיעתא דשמיא, ובאופן חסר תקדים גדלה והתפתחה במהירות לממדים עצומים לכל רחבי תבל, בבחינת: "וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן..."

מפעם לפעם אני נזכר כיצד בסיום ימי השבעה על אבי מורי, רבי חיים בן ציון ב"ר אהרן צבי מרמורשטיין זצ"ל, טרם שובי למקום מגורי בארצות הברית חשבתני לעצמי במה אוכל לגמול טוב ולפעל לעלוי נשמתו של אבי היקר, אשר מסירות נפשו לכל דבר שבקדושה היא שעומדת לי ולבני משפחתי עד עצם היום הזה.

ככל שחשבתני על כך, כך התחזקה בלבי ההבנה כי המצוה שאותה אתפש כדי להתחזק ולהחזק אחרים בה ובאמצעותה אוכל לגרם את נחת הרוח הגדולה ביותר לנשמתו הטהורה, תהא מצות ענית אמן. למסקנתי זו זכותי לקבל הסכמה ועידוד ממורי דרכי מרן הגר"ש ואזנר זצוק"ל, ומרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל.

כמי שגדל בצלו של אבי מורי זצ"ל, מצות ענית אמן היתה חלק בלתי נפרד מישותי. אבי

זצ"ל, משחר עלומי ועד הגיעו לגיל זקנה ושיבה, החזיק במצוה זו בכל כחו ומאודו. הוא העריך ויקר כל אמן ואמן יותר מזהב ומפז, וכסוחר המבין בטיבן של אבנים טובות היה רודף אחר כל הזדמנות לענות אמן ולהוסיף עוד יהלומים לאוצרותיו.

עד לאחרית ימי מעולם לא התבייש לבקש מבניו, מנכדיו ומכל מי שהיה בסביבתו לומר בפניו את ברכות השחר ולזכותו בעוד ועוד אמנים. קשה לתאר על הכתב את השמחה שהיתה קורנת מפניו בכל פעם שבקשתו היתה נענית.

שם, בין כתלי בית הכנסת הקטן, במקום

שאבי היה טורח לשוחח, להסביר ולשכנע את כל סובביו להתחזק במצוה רבה זו, במקום שהיה מחלק מיני מתיקה לתשב"ר כדי שיענו אמן אחר הברכות - שם החלה מהפכת 'בני אמונים'! ומשם היא ממשיכה לגדל ולהתפתח עד עצם היום הזה.

דומה כי עבדה מפלאה זו יכולה לשמש לזכרו למוד שאין כדגמתו על כחה הגדול של ענית אמן, שלמרות היותה מלה קטנה וזעירה בכחה לפעל גדולות ונצורות בכל העולמות. הנה כי כן - כחן של אותן אמנים שענה אבי לפני שנים ממשיך להשפיע עד עצם היום הזה.

כבן לאבי מורי זצ"ל גם אני משתדל לנהג כמוהו; בבקר השכם הנני נכנס לבית הכנסת 'ברי'זוביץ' שבשכונת מגורי בבורו פארק בברוקלין שבניו יורק, ובמשך כשלוש שעות עוברים לפני עשרות רבות של מתפללים כדי לומר בפני את ברכות השחר. זוהי אני לשמע מדי בקר ברכות רבות ולענות אחריו אלפי אמנים, ובד בבד לעורר את

כל מי שאני פוגש על גדל חשיבותה של ענית אמן, בפרט אחר ברכות השחר.

אני חש כי מנהג זה מאיר את חיי, הוא חשוב ויקר בעיני עד בלי די, ומשום כך פונה אני לכל מי שמזדמן לקרובתי ומבקש ממנו להשמיע באזני את הברכות. אני רואה בכך זכות עצומה בעבורם, ומתוך

כך מחפש כיצד אוכל לזכות בה עוד ועוד אנשים.

מדי דברי באבי הגדול זצ"ל לא אוכל שלא להעלות על הכתב מקצת מקורות חיי הרוחניים, כאשר בראש ובראשונה אזכיר כי התפלה בכללותה היתה רוח אפיו ונשמת חיי. מתפלל היה בדחילו ורחימו, כאשר כל מלה שיצאה מפיו היתה נאמרת בדקדוק ובכונה. באומרו את תפלת 'נשמת' לא היה יכול לכלא את רגשותיו, והיה הדבר להפליא לראות את התפלה הקדושה נאמרת מפיו בדמעות שליש וביקוד אש קדש.

אף כל מצוה ומצוה היתה יקרה בעיניו

תמונת הרב חיים בן ציון מרמורשטיין זצ"ל. נלב"ע י"ג אלול תשס"ג לזכרו הוקם 'בני אמונים'.

עד למאד. זכרני שבערב פסח היה עורך סעדה רבתי לסיום מסכת, בהיות שהיה בכור. היה זה מחמת חבבו את המצוות, ואולם גם מחמת החביבות והמסירות שהיתה לו ללמוד התורה, זו שמכחה היה משתתף בשעורים השכם והערב. ראויה לציון אף החביבות מיחדת שרחש לאגרת הרמב"ן שהיתה שגורה על פיו.

השנה, שהננו בשנת שמטה, ראוי להעלות במיחד את מסירותו לקיום מצות השמטה. עוד בהיותו חקלאי ביישוב כפר גדעון שבצמק יזרעאל, לפני שקמו ועדות וקרנות השמטה למיניהן, הקפיד על קיום המצוה כתקנה לא כל פשרות, מבלי לזכות בתמיכה כלשהי.

ומשנת שביעית ליום השביעי, גם כבוד השבת היה יקר בעיניו עד למאד. וכאשר עבר להתגורר בבני ברק, בעוד לצערנו היתה השבת מתחוללת במבואותיה, מחה במחללי השבת אשר עברו במכוניותיהם מתחת לביתו, ברחוב 'השומר', ולא נחה רוחו עד לסגירת הרחוב בשבת.

לאחר שעלינו לארץ והתגוררנו ביישוב כפר גדעון, היה אבי מוסר נפשו ושולח את ילדיו ללמד בתלמודי תורה ובשיבות הטובות ביותר אף שהיה הדבר כרוך בנתוקם מהבית ובשליחתם הרחק ממנו.

אזכור כי בהיותנו ילדים רכים, בכל יום ראשון כאשר היינו צריכים לנסע מהבית למקומות למוד מרחקים ולשהות בהם למשך שבוע שלם, היינו בוכים מכאב הנתוק, אף אבא כלא את רגשותיו ומתוך שראה את עתידנו היהודי לנגד עיניו היה אומר לנו: "ילדי היקרים, מוטב שתכפכו עכשו מאשר שכלנו נבכה אחר כך..."

האמת היא שהוא אכן בכה אחר כך, אולם לא היה זה בכי של עצב, כי אם בכי של שמחה והודיה על שזכה לראות עולמו בחייו, בניו ובני בנים אוהבי תורה ורודפי מצוות, ומהם בני תורה מפלגים.

כיום, כאשר רבבות יהודים בכל רחבי העולם אומרים ברכות השחר בחברותא מכח הנהגתו הטהורה, בודאי מביט הוא מפרום בשמחה ונשמתו מתעלה עוד ועוד במעלות קדושים וטהורים.

לקראת יומא דהלולא שלו מרשה אני לבקש מידידי היקרים קוראי העלון המתחזקים תדיר באמונת אמן להרבנות במיחד ביום זה בענית אמן לעלוי נשמתו הטהורה, ובפרט אחר ברכות השחר כהנהגתו הקדושה, ויהי רצון שיהיה למליץ ישר בעבורנו, אמן ואמן.

בקריתא "שמע בני מוסר אביך" ובברכת שבת שלום,

278 213 מנחם אבידן